

ПРОБЛЕМИ ЯКІ ЗАВАЖАЮТЬ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Мале підприємництво, як свідчить світовий досвід, відіграє в розвитку ринкової економіки особливу роль. Малий бізнес є основою будь-якої економіки: країни, регіону, міста, району. Він створює робочі місця, розробляє і впроваджує нові технології, максимально враховує місцеві умови, проникає в невігідні для великих підприємств сфери бізнесу, дає значну частину податкових надходжень, створює зайнятість населення. Завдяки невеликому управлінському персоналу і простим організаційним формам малий бізнес має гнучкість до змін зовнішнього середовища, мобільності управління, швидкої реакції на вимоги споживачів.

Ефективність малих підприємств визначається рядом їх переваг в порівнянні з великими підприємствами:

- мале підприємство забезпечує потреби ринку в тих товарах і послугах, які середнім і великим фірмам виробляти і надавати недоцільно з економічних і інших причин, наприклад через обмежені потреб місцевих ринків;
- малі підприємства мають більш високу оборотність капіталу;
- малі підприємства часто проявляють себе як новатори.

Реалізація ринкових реформ в Україні відбувалася в умовах поступового подолання кризових процесів в економіці, фінансовій стабілізації, поживлення виробництва і збільшення товарообігу в окремих секторах національного господарства і тут можна сказати, що до позитивних тенденцій сприяв малий бізнес. Фінансовий криза 1998 р завдала значної шкоди розвитку малого підприємництва увсіх регіонах, її положення на ринку і відкинула цей найважливіший сектор на кілька років назад. За наявними оцінками, змушені були тимчасово згорнути або навіть припинити свою підприємницьку діяльність від 30 до 50% всіх українських малих підприємств. Погіршилися позиції практично всього малого бізнесу. Вижити в умовах фінансової кризи вдалося, перш за все, тим підприємствами, які здійснювали не менше двох основних видів діяльності.

Криза 2008 року знову негативно вплинув на статистику розвитку малого підприємництва. Середньооблікова зайнятість на малих підприємствах в першому кварталі 2009 року в порівнянні з показником за аналогічний період 2008-го скоротилася на 6,1%. Падіння малого бізнесу не дивно: він не має значних ресурсів для виживання, на відміну від великого бізнесу, що має доступ до державної підтримки.

В даний час успішного розвитку малого підприємництва в Україні перешкоджає безліч проблем. Перш за все, це організаційні проблеми, пов'язані з визначенням і відведенням місця розташування, юридичним оформленням, реєстрацією підприємства, відкриттям рахунку в банку, а також:

- недосконалістю системи оподаткування;
- нестабільністю нормативно-правового регулювання;

– нестабільністю бюджетного фінансування федеральної і регіональних програм підтримки малого підприємництва;

– нерозвиненістю механізмів фінансово-кредитної підтримки та страхування ризиків малих підприємств; відсутністю механізмів самофінансування (кредитні спілки, товариства взаємного страхування та ін.).

Дуже важливою є проблема формування фінансової бази малого підприємництва. Іноді власного стартового капіталу недостатньо, щоб відкрити справу, а отримання позикових коштів у вигляді кредитів ускладнено через жорстких умов комерційних банків. Високі процентні ставки, «прив'язування» гривневих кредитів до курсів іноземних валют, відсутність пільгових кредитів, безумовно, перешкоджають розвитку малого бізнесу в Україні.

Серйозними проблемами є матеріально-технічне забезпечення сировиною, брак або відсутність виробничих приміщень і обладнання, низька кваліфікація персоналу, недостатня правова захищеність діяльності підприємства.

Існують певні труднощі виходу на ринок, в тому числі зростаючі транспортні витрати і низька купівельна спроможність населення, неплатоспроможність потенційних виробничих споживачів продукції малих підприємств.

Процес розвитку малого бізнесу прямо чи опосередковано гальмує нинішня система оподаткування в Україні. Податкове законодавство все ще залишається суперечливим і складним, що призводить до ситуації, коли тільки одна третина з зареєстрованих підприємств повноцінно і легально здійснює свою підприємницьку діяльність. Податкова система, що сприяє розвитку підприємництва, повинна бути простою, справедливою, стабільною, а процедура її застосування прозорою.

Суб'єкти малого бізнесу стикаються з наступними проблемами: складність, дорожнеча і тривалість виконання всіх необхідних процедур, а також відсутність застави та кредитної історії, що не дозволяють отримати кредити на реалізацію інвестиційних проектів. Поряд зі складністю отримання кредиту, виникає й інша проблема: підприємство не може брати кредит через неможливість прорахунку суми угоди за підсумками реалізації продукції. Це обумовлено тим, що попит на продукцію в умовах кризи практично зупинений [2, с. 36].

В даний час складність виробництва і технічні системи впали до такого рівня, що по окремих видах виробництва стало неможливим відродження втрачених позицій і покупка імпортованих комплектуючих і виробничого обладнання. В результаті економіка отримує свідомо відсталу технологічну базу, до того ж вона втрачає можливість виробляти і вдосконалюватись. При відсталості технологічної бази виробництво конкурентоспроможних товарів стає неможливим. На наш погляд, державна економічна політика в першу чергу повинна бути спрямована на створення умов, що стимулюють і підтримують інноваційну активність господарських структур, і, перш за все суб'єктів малого бізнесу (в малому бізнесі всього 3% інноваційних підприємств). В сучасних умовах вкрай важливо формувати мотивацію до інноваційного поведінки. Необхідно забезпечити ефективну взаємодію державних органів управління всіх рівнів, організацій науково-технічної сфери, підприємницького і державного секторів промисловості.

Особливістю сучасного етапу розвитку економіки є все більша залежність

підприємств від стану зовнішнього середовища, можливості оперативно і адекватно реагувати на зміну факторів зовнішнього середовища. Підприємцям для нормальної роботи не вистачає не тільки фінансово-кредитних ресурсів, але і повної і достовірної інформації. У цих умовах важлива консультативна підтримка по бухгалтерським, юридичних і податкових аспектів ведення бізнесу. Вона сьогодні недостатньо організована, немає чітких напрямків підтримки малого бізнесу. На наш погляд, проблему високих ставок оподаткування можна вирішити за допомогою загального зниження податків, податкових ставок і спрощення самої системи. Також важливо розглянути і можливість повного звільнення від податків в перші роки для бізнесменів-початківців. Частково ці проблеми сьогодні вирішуються.

Доцільно спростити порядок отримання кредитних ресурсів, оформлення документів для отримання кредиту, а також збільшення суми кредитів для малого і середнього бізнесу. При цьому, з огляду на ситуацію, яка складається сьогодні в світі, і в нашій країні, зокрема, активніше слід кредитувати малий бізнес в сільському господарстві.

Однією з істотних проблем є відсутність у малого бізнесу великого заставного майна, і тому банки розглядають цей бізнес як ризикований. Відомо, що при отриманні кредиту проводиться оцінка передбачуваного в заставу майна.

Важливо відзначити і ту обставину, що робота з малим бізнесом дає гарантію і самому банку, він не стане заручником одного великого клієнта. Прибутковість від вкладень в проекти малого бізнесу і його кредитування перевищує аналогічний показник в секторі великого бізнесу. В сучасних умовах життєзабезпечуючою нішею для багатьох банків, способом розширення клієнтської бази є обслуговування підприємств малого бізнесу. У зв'язку з цим, банкам сьогодні треба бути більш винахідливими в роботі з клієнтами, виступати з позиції партнерства.

У найближчій перспективі, на нашу думку, необхідно зберегти зниження ставок по кредитах, збільшення термінів кредитування, спрощення процедури отримання кредиту, забезпечити подальше зниження податкового навантаження. Скупчилися проблеми малого бізнесу негативно впливають на економічний розвиток країни. Але, незважаючи на труднощі, малий бізнес внаслідок своєї сприйнятливості до позитивних тенденцій здатний в сучасних умовах успішно конкурувати на ринку. Отже, необхідно зважене рішення по накопиченим проблем, причому розвивати і підтримувати малий бізнес в країні потрібно приймаючи рішучі дії.

Список літератури:

1. Андрійчук В.Г. Проблеми розвитку приватних аграрних підприємств і вдосконалення міжгалузевих економічних відносин // Проблеми формування ринкової економіки. Спеціальний випуск. Реструктуризація аграрних підприємств і земельна реформа: стан, проблеми, перспективи. Міжвідомчий науковий збірник. Спеціальний випуск: – К.: КНЕУ, 2000. – С. 29-38

2. Варналій З.С. Основи підприємництва: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 239 с.

3. Власов В.І. Новий закон по розвитку сільського господарства США: Farm

security and rural investment act, 2002 // Економіка АПК. – 2003. – №4. – С. 159-160.

4. Гайдучий А. П. Інвестиційна привабливість нових форм господарювання // Агро інком. – 2005. – №8. – С. 66-68.

5. Нестеренко С.А. [Організація технічного забезпечення виробництва в фермерських господарствах](#) / Нестеренко С.А., [Агєєва І.В.](#) // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки); № 4 (28) – Мелітополь : ТДАТУ, 2014. – С.220-221

6. Нестеренко С.А. [Основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств](#) / Нестеренко С.А. // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки); № 1 (17) – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс» -2012. – С.189-190

7. Нестеренко С.А. [Оцінка сталого розвитку Запорізької області](#) / Нестеренко С.А. // Науковий вісник Херсонського державного університету : зб. наук. праць; Вип. 10, ч. 3-Херсон, 2015. – С.337-340

Мирон ЖИБАК,

д.е.н., професор, директор

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»,
м. Бережани, Україна

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЄЮ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Управління стратегією розвитку підприємства не є самоціллю, а скоріше фактором досягнення довгострокових стратегічних цілей направлених на конкурентну спроможність певного підприємства. В умовах нестабільності влади і недосконалості українських державних інститутів розвиток стратегічного управління на підприємствах відбувається в досить специфічних умовах, які обмежують можливості трансферу західних моделей менеджменту в цій сфері. У зарубіжній економічній літературі існує значний ряд концепцій, які обґрунтовують конкурентні стратегії фірм, характеризують чинники, які знаходяться в основі становлення підприємства та формування ним стійкої конкурентної позиції на ринку, визначають методи, інструменти, механізми, за допомогою яких підприємства досягають значних конкурентних переваг на ринку. Основну увагу зазвичай прийнято приділяти місцю та ролі стратегічного управління в загальному менеджменті організацій, а також сутності та забезпеченню стратегічного управління організацією. В Україні, внаслідок згаданих вище причин, керівництво підприємств орієнтується передусім на досягнення короткострокових цілей, серед яких домінує отримання максимального прибутку в найкоротші строки. Якщо для малих і середніх підприємств це обумовлене відсутністю впевненості, що в майбутньому, в межах часового горизонту 2-5 років, їм вдасться втриматись на ринку, що є наслідком передусім нестабільністю економічного середовища, то для великих підприємств причин відсутності чітко визначеної стратегії існує декілька. До них належать:

– монополізація ринку, здебільшого в «тяжких» галузях з високими фінансовими бар'єрами входу на ринок, яка дає змогу